

Cena 99,90 Kč / 4 €*

* pouze na Slovensku

Bitva na Sommě 1916

DVD

29

VELKÉ BITVY HISTORIE

Bitva na Sommě 1916

Triumf a tragédie

ANDREW ROBERTSHAW • Ilustrace: PETER DENNIS

OBSAH

POČÁTKY TAŽENÍ	7
POČÁTEK	7
MOŽNOSTI ÚNIKU Z PATOVÉ SITUACE	8
NEÚSPĚŠNÉ OFENZIVY ROKU 1915	10
PLÁNY PRO ROK 1916: SOMMA NA OBZORU	10
SOMMA VE STRATEGII DOHODY	12
CHRONOLOGIE	13
VELITELE	15
NĚMCI	15
BRITOVÉ	16
FRANCOUZI	20
SÍLY BOJUJÍCÍCH STRAN	21
NĚMECKÁ ARMÁDA	21
BRITSKÁ ARMÁDA	22
FRANCOUZSKÁ ARMÁDA	28
ORGANIZACE ARMÁD	29
PLÁNY	33
NĚMECKÝ OBRANNÝ PLÁN	33
BRITSKÝ ÚTOČNÝ PLÁN	34
PŘÍPRAVA NA DEN Z – DĚLOSTŘELECTVO, DRÁTĚNÉ PŘEKÁŽKY A PODZEMNÍ KRYTY	37
FRANCOUZSKÉ PLÁNY	42
1. ČERVENEC 1916	43
3. ARMÁDA: GOMMECOURT	43
SERRE A BEAUMONT-HAMEL	47
THIEPVAL	58
OVILLERS A LA BOISSELLE	60
FRICOURT A MAMETZ	67
MONTAUBAN	70
FRANCOUZSKÝ SEKTOR	74
SEKTOR JIŽNĚ OD ŘEKY SOMMY	75
NĚMECKÁ ZKUŠENOST	76
SITUACE NA SKLONKU DNE	79
DOZVUKY BOJŮ	80
VOJENSKÁ KATASTROFA?	80
LEKCE Z BITVY NA SOMMĚ	88
BOJIŠTĚ DNES	90
VÝBĚR LITERATURY	95

Reservistenlied 1914

Nun geht's voran in Reih und Glied,
Wir singen uns ein Wanderlied,
Im Takte fest, im Herzen fest,
Deraus aus euren weichen Nest,
Einer wie der andre.

Der gleiche Rock, das gleiche Recht,
Und Rottennachbarn Herr und Knecht,
Derleibe Lohn, dasselbe Brot,
Dasselbe Bett in Schlaf und Tod,
Einer wie der andre.

Die Ernte steht auf hohem Halme,
Wir knien bald im Pulverqualm;
Reserve jung, frisch auf zum Sprung,
Hurrah marichmarich, zur Wanderung,
Einer wie der andre.

Es klingt die Sense durch das Korn,
Wo mäht sie, hinten oder vorn?
Kehr dich nicht dran, Reservemann,
Wie's Gott gefällt, so kommt man dran,
Einer oder der andre.

So geht's voran in Reih und Glied,
So singen wir das Wanderlied,
Nun tut das Best' und packt sie fest,
Wer weiß, bald kehren wir Heim zum Nest,
Einer wie der andre.

POČÁTKY TAŽENÍ

Somma je řeka v severní Francii, jež dala jméno jak jednomu regionu, tak i jedné bitvě. Ostudné pověsti bitvy na Sommě se pak ze všech událostí první světové války přibližuje snad pouze Passchendaele (jinak též třetí bitva u Yper – pozn. překl.). Somma vyvolává silné emoce i dnes, mezi příslušníky generace, které před očima umírají poslední z pamětníků událostí neslavného roku 1916. V Británii zřejmě nebude mnoho lidí, kteří o bitvě na Sommě nikdy neslyšeli, a velká většina populace si tuto bitvu automaticky spojuje s jediným dnem: s 1. červencem 1916.

Zatímco Verdun se pro francouzské publikum stal symbolem sebeobětování a hrdinství, Somma je pro Brity ukázkovým příkladem vojenské neschopnosti a tuposti. V očích veřejnosti neznalé důvodů, jež k bitvě vedly, se celá válka jakoby smrškla do mýtu o šedesáti tisících mužů zmasakrovaných v jediném dni a 1. červenec je vnímán jako „důkaz“ zbytečnosti britské strategie a neschopnosti britských generálů v čele se sirem Douglasem Haigem přizpůsobit se novým technologiím, s nimiž se ve smrtícím bludišti zákopů západní fronty setkali. Skutečnost, že bitva nebyla po tragédii prvního dne přerušena a naopak se další čtyři měsíce utápěla v bahně a krvi, je pak vnímána jako pouhé potvrzení chyb, k nimž 1. července došlo. Mnozí toto „zbytečné“ plýtvání lidskými životy interpretují jako jasný doklad nedostatku představivosti na straně britských velících důstojníků – nedostatku, jenž je ze zpětného pohledu přece zcela evidentní. Tvzení, na nichž je obecné vnímání bitvy založeno, však při bližším zkoumání neobstojí – z velké části jsou totiž kombinací mýtu a polopravdy s nemalou dávkou výhody zpětného pohledu. Aby bylo možno porozumět vojenskému a politickému pozadí bitvy na Sommě, nemůžeme se vyhnout celkovému pohledu na válku na všech frontách od samého počátku v roce 1914.

POČÁTEK

První světová válka začala na západě na počátku srpna roku 1914 německou invází do Belgie, jež byla součástí širšího Schlieffenova plánu. Jeho účelem bylo vyhnout se dlouhé válce na dvou frontách rychlou porážkou Francie, již mělo být dosaženo dříve, než stihne Rusko, protivník na východě, zmobilizovat své síly. Plán počítal s rychlým obsazením Paříže, částečným či nejlépe úplným zničením francouzských ozbrojených sil a následným přesunem maximálního možného množství jednotek na východ, kde měly zastavit pomalu se rozjíždějící ruský parní válec. Mezitím však Německu vyhlásila válku i Británie (vázána smlouvou k ochraně belgické neutrality) a záhy zformovala Britské expediční síly (*British Expeditionary Force* – BEF). Po podepsání tzv. Srdečné dohody (*Entente Cordiale*) v roce 1904 Britové s Francouzi z hlediska plánování do jisté míry spolupracovali, a pro případ války mezi nimi existovaly (poněkud neurčité) dohody o vojenské a námořní spolupráci. BEF však byly vel-

Německá vlastenecká pohlednice z roku 1914. Vidíme zde vojáky se slavnostním bílým kvítím na přilbách procházet městem zcela netknutým válkou. Realita bojů ve Francii a Belgii však měla být zcela jiná a v létě roku 1916 již byly podobné vize rozbity na prach drsnou skutečností frontového života. (sbírka autora)

mi skromnou silou, čítající méně než 180 000 mužů (ostatní velmoci oproti tomu zmobilizovaly milionové armády), a ve francouzských ani v německých plánech zřejmě i proto nehrály žádnou roli. Jejich jedinečnost však spočívala v tom, že to byla armáda složená výhradně z dlouho sloužících profesionálů a měla za sebou relativně nedávnou zkušenost s moderním bojem v průběhu búrské války v letech 1899 až 1902. Konflikt v jižní Africe odhalil množství nedostatků a při jejich nápravě byla britská armáda kompletně přezbrojena a nově vybavena.

Britské expediční síly s postupující německou armádou svedly relativně úspěšné boje u Monsu a Le Cateau a způsobily jí těžké ztráty, spolu s Francouzi na svých křídlech však byly brzy přinuceny k ústupu. V pozdějších fázích tažení hrály již menší, i když vcelku významnou roli v „zázraku na Marně“. Německý postup zde byl úspěšně zastaven a nepřítel byl nakonec zatlačen zpět na linii řeky Aisny. Zde, v obranných pozicích, jež pokračovaly dále na jih až ke švýcarským hranicím, se Němci začali zakopávat a budovat sérii polních opevnění, která se nakonec slije v komplexní zákopový systém západní fronty. Koncem září roku 1914 vedla snaha obou stran obchvátit „volné“ severní křídlo těchto opevněných pozic k takzvanému „závodu k moři“ – sérii neúspěšných obchvatných manévřů, díky nimž se BEF přesunuly až k francouzsko-belgické hranici, do okolí Yper (Ypres), jediného většího belgického sídla, jež zůstalo v držení Dohody. Mezi 19. a 22. říjnem pak spojené britské, belgické a francouzské síly v zuřivém boji odrazily několik nepřátelských pokusů město obsadit a vybojovaly tak první bitvu u Yper. Němci neuspěli a museli tudíž prozatím zapomenout na to, že by se jim přes Ypři podařilo proniknout až k přístavům na pobřeží kanálu La Manche, na nichž záviselo zásobování Britských expedičních sil.

V porovnání s jinými armádami, např. francouzskou či belgickou, byly ztráty Britských expedičních sil relativně malé, ale v poměru k původnímu stavu profesionální armády byly neúnosně vysoké a ztráta obrovského množství vycvičených vojáků, potenciálních důstojníků a výcvikových instruktorů dobrovolnické armády roku 1916, měla mít do budoucna vážné následky.

MOŽNOSTI ÚNIKU Z PATOVÉ SITUACE

Fáze otevřené pohyblivé války tak skončila ve slepé uličce a frontová linie dosáhla břehů Severního moře, zatímco se obě strany začaly zabýdlovat ve svých zákopových systémech, oddělených od sebe pruhem tzv. země nikoho. Poprvé od začátku války bylo zcela zřejmé, že neexistuje způsob, jak na západní frontě obejít protivníkovu křídla – žádná křídla totiž nebyla. Bylo evidentní, že pokud k vítězství nepovede nějaká alternativní cesta v jiné části Evropy (tzv. východní strategie, vyjádřená později tažením na Gallipoli a soluňskou expedicí), bude třeba zákopový pat roztnout v čelním střetnutí, jinak by status quo zůstal zachován až do chvíle, kdy by se politici dohodli na příměří. Již v této fázi zákopové války však bylo všem zúčastněným jasné, že obě strany mají diametrálně odlišný názor na funkci svých zákopů.

Generál sir Douglas Haig se stal velitelem Britských expedičních sil v prosinci roku 1915, kdy nahradil sira Johna Frenche. Právě na něm bude ležet odpovědnost za nařízení útoku 1. července 1916. Rozhodnutí ofenzivu realizovat však bylo výsledkem komplexního strategického plánu a bitva na Sommě byla pouze jednou z řady ofenziv, které Dohoda v roce 1916 plánovala. Britští vojáci přitom většinou upřímně věřili, že bojují za „spravedlivou věc“, a byli přesvědčeni, že ztráta života je přijatelnou cenou za vítězství. (*Imperial War Museum /IWM/ Q23659*)

Německý voják se kryje ve zbytcích mělkého zákopu, hned vedle zpola pohřbených ostatků svého francouzského protivníka. Nová ocelová přilba (zavedená poprvé u Verdunu) a kamaše nahrazující dřívější holínky jsou dokladem adaptace výstroje pro podmínky moderní války. (IWM, Q23760)

Pro Němce byly zákopy čistě defenzivní pozicí, zbudovanou v – z vojenského hlediska – nejvýhodnějším terénu s cílem udržet co největší část území Francie a Belgie s co nejmenšími silami. Zákopový systém umožňoval německému velení posílat jednotky na Východ a tam porážet Rusy a zároveň držet a ekonomicky využívat území protivníka, které navíc mohlo sloužit jako nástupiště pro další ofenzivu na západě, nebo bylo možné jej v budoucnu využít při dohadování mírové smlouvy. Pro velitele Dohody, včetně těch britských, byly zákopy především dočasným prostředkem k udržení linie a základnou k útoku, který vytlačí agresora z území, jež obsadil v prvních měsících války. Na rozdíl od německých velitelů, zodpovědných pouze a přímo císaři, navíc dohodové velení pracovalo pod vedením demokraticky zvolených vlád a politiků, kteří sice metody vedení války z větší části ponechali v rukou vojáků, celkově však měli válečné úsilí pod vlastní kontrolou. Je třeba si uvědomit, že téměř celá Belgie a nemalá část Francie se staly obětí cizí okupace – pro dohodové mocnosti tak bylo zcela zásadním imperativem získat tato území zpět, a proto museli útočit. Jejich protivník si naopak mohl vybírat, kdy a kde zaútočí, a činit tak pouze ve chvílích, kdy k tomu měl zcela zjevné podmínky. Příkladem potřeby útočit mohou být všechny dohodové ofenzivy roku 1915, jejichž cílem bylo nejen získat zpět ztracené území, ale v ideálním případě otevřít prostor pro všeobecnou ofenzivu, která by ukončila celou válku. V květnu roku 1915 proto Francouzi spustili první ze dvou bitev v Artois (někdy také třetí bitva v Artois – pozn. překl.), která měla mimo jiné obsadit hřeben u Vimy (angl. Vimy Ridge), ovládající ekonomicky důležitou Douaiskou planinu, jejíž doly a továrny nemálo přispívaly k německým válečným úspěchům. Útok sice přinesl určité územní zisky, ale dosáhnout hřebene se mu nepodařilo. Následující měsíc zahájili Francouzi další útok o něco dále na jih u Hébuterne, kterým vytlačili Němce z několika postavení v prostoru, jež bude o rok později tvořit severní část bojiště bitvy na Sommě.

VELKÉ BITVY HISTORIE

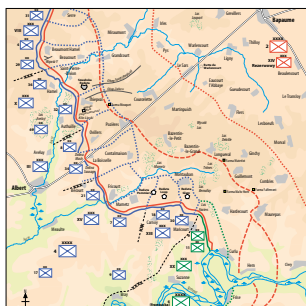
Série „Velké bitvy historie“ je českou verzí světoznámých edicí „Campaign“ a „Essential Histories“ britského vydavatelství Osprey Publishing. V této sérii čtenář obdrží popis všech významných bitev a vojenských tažení historie.

Celobarevné ilustrace

3D mapy z „ptačí perspektivy“

Mapy

Fotografie

Bitva na Sommě 1916

Triumf a tragédie

První den bitvy na Sommě byl vždy chápán jako neskutečná tragédie, v níž britská armáda ztratila 60 000 mužů. Špatné plány britského nejvyššího velení měly zapříčinit, že desítky tisíc mužů vyrazily do země nikoho, aby se zde střetly s hrůzami ostnatého drátu a přívalem kulometné palby. Avšak mezi záplavou tragédie probleskovala světélka triumfu. Tato kniha analyzuje úspěchy a selhání britských a německých frontových jednotek, zároveň také nabízí detailní popis samotné bitvy tak, jak ji v průběhu onoho strašlivého dne vnímaly zúčastněné jednotky.

Vydavatel:

AMERCOM SA

Další pokračování:

Monte Cassino 1944

Španělská občanská válka 1936-39

Arnhem 1944

Ludendorffova ofenziva 1918

Normandie 1944

ISBN 978-83-261-0848-8

